

MITE I AVENTURA EN LA NARRATIVA DE BALTASAR PORCEL

Isidor Cònsul

Des de les primeres novel·les, ara aplegades en el volum **L'alba i la terra** (**Obres Completes I**. Edicions Proa. Barcelona 1991), la narrativa de Baltasar Porcel ja presentava, en estat més o menys latent, el rerafons líric d'allò que s'ha anomenat el mite d'Andratx, un dels puntals més sòlids de la seva narrativa. A **Solnegre** (1961), poso per cas, les beceroles del mite es concretaven en tocs de màgia local i en detalls de ruralitat profunda que, més endavant, foren escamotejats per les consignes imperants del realisme històric de la dècada dels seixanta. Només cal fullejar **La lluna i el "Cala Llamp"** (1963), per adonar-nos que som davant d'una novel·la despullada d'acció, de protagonista col·lectiu i entesa, sobretot, com un document social. A **Els argonautes** (1968), la novel·la dels contrabandistes del mar, la fidelitat a les consignes programàtiques del realisme social fou encara més evident i, potser per aquesta raó, m'ha semblat, de sempre, la menys porceliana de totes. El mite d'Andratx però, només latent en totes dues novel·les, rebentà poderós a **Difunts sota els ametllers en flor** (1970), continuà en una mena de viatge "au bout de la nuit" a **Cavalls cap a la fosca** (1975), evocació des de la distància d'una nissaga familiar d'Andratx, i ha trobat la seva darrera expressió a **Les primaveres i les tardors** (1986).

El mite endogàmic del seu poble nadiu, Andratx, constitueix un dels dos eixos de la narrativa de Baltasar Porcel. L'altre es basteix a partir del viatge real i de l'aventura de mai no acabar, enllà del temps i de la història. Dues novel·les (**Les pomes d'or**, 1980 i **Els dies immortals**, 1984), el recull de contes **Reivindicació de la vídua Txing** (1979) i alguna seqüència de **Les primaveres i les tardors** (1986) conformen una temàtica que es podria sintetitzar prou bé amb els versos de Kavafis, popularitzats a casa nostra amb música de Lluís Llach: Quan surts a fer el viatge cap a Itaca / has de pregar que el camí sigui

llarg / ple d'aventures, ple de coneixença (...) / que siguis vell quan fondegis l'illa / ric de tot el que has guanyat fent el camí (...) . La citació de Kavafis no és gratuïta i esdevé una de les claus interpretatives de **Les pomes d'or**. Just al final de la novel·la, el protagonista recorda una boirosa vetllada de sexe i de hatxís, una matinada primaveral a Alexandria, on un poeta grec, esquiú i d'aspecte derrotat, recitava uns versos que aconsellaven Ulisses de continuar l'aventura i perllongar el retorn a Itaca. Just perquè l'única veritat d'Itaca és la del viatge en ell mateix.

Com en les millors referències del gènere (d'Stevenson a Kipling i de Conrad a Melville o London) el remolí de l'aventura es converteix en el pivot de **Les pomes d'or** i d'**Els dies immortals**. Més, però, a la primera que no pas a la segona. Una aventura de mai no acabar, a la recerca del tresor del rei Herodes, que es passeja per vastes geografies mediterrànies i africanes, i s'enfonsa des del segle XX fins a perdre's en els primers anys de l'era cristiana. Una mena d'Indiana Jones "avant la lettre", amb una diferència, fonamental, però. El protagonista de **Les pomes d'or**, a la inversa dels clàssics del gènere, no és cap encarnació de l'honor, la lleialtat ni de cap altra virtut positiva. Només compta sobreviure i, fe-ho és un exercici constant d'alt risc. L'amor s'imposa per la violència de la passió sexual i l'amistat es redueix al companyonatge interessat, sempre alerta, però, al cop baix o a la traïció que arriben a la impensada.

De fet, tot plegat lliga harmònicament amb uns apunts de poètica publicats recentment per Baltasar Porcel: L'home i les seves passions, diu el narrador, vet ací la motivació fonda de les meves novel·les. I d'aquestes passions en destria, entre altres, la violència i l'acció. Una violència que es justifica pel fet que hi ha una fúria subjacent a sota dels somriures i només amb ferocitat es poden escometre grans proeses i grans crims inherents a l'existència.